

Opinnäytetyö (AMK)

Kuvataide

2018

Sanna Juujärvi-Bremer

MAALAN

– siis olen

OPINNÄYTETYÖ (AMK / YAMK) | TIIVISTELMÄ

TURUN AMMATTIKORKEAKOULU

Kuvataide

2018 | 27 sivua

Sanna Juujärvi-Bremer

MAALAN

– siis olen

Tämä kirjallinen opinnäytetyö sisältää pohdintoja taiteilijana olemisesta. Haen vastausta kysymykseen, millainen on taiteellinen identiteettini muun muassa taiteilijan toimenkuvan ja nykytaiteen tilan kautta. Kirjoittamisen yhtenä lähtökohtana on myös sanoittaa tekemistäni, opinnäytetyöni taiteellista osiota, sekä hahmottaa itselleni oman tekemiseni filosofiaa. Olen niin sanotusti perimmäisten kysymysten äärellä.

Huomasin kirjoitusprosessin edetessä, että en voi hakea vastausta kysymykseen millainen tai mikä. Pikemminkin taiteilijuuteen ja identiteetin vahvistamiseen kuuluu kysymykset, miten ja mitä kohti, ainakin minulla tällä hetkellä. Koen, että suoraa vastausta siihen, mikä taiteellinen identiteettini on, ei ole.

Käytän lähteinä kirjallisuutta, artikkeleita sekä haastatteluja.

ASIASANAT:

Kuvataide, Identiteetti, ammatti-identiteetti, prosessi, kirjoittaminen, sielunmaisema

BACHELOR'S / MASTER'S THESIS | ABSTRACT

TURKU UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Fine Arts

2018 | 27

Sanna Juujärvi-Bremer

PAINTING

— a way to be

This written thesis contains reflections on how to be an artist today. I am getting the answer to the question of what my artistic identity is. One starting point for my writing is to say how, why or what I do as an artist. I also discuss about the process of artistic thesis and make things clear for myself. I am by fundamental questions of my art and artistic work.

During the writing process I realized, that It is more important to think about the questions how or towards what I am going with my art and as an artist. So there is not an specific answer to the question what is my artistic identity.

As sources I use literature, articles and interviews.

KEYWORDS:

Fine arts, Identity, professional identity, process, writing, soul-landscape

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO	5
2 TAITEILUA	6
2.1 Taide on tapa olla	6
2.2 Itseni pahin vihollinen	6
2.3 Haasteistani	7
2.4 Taiteellisen opinnäytetyön prosessista	9
3 OMA SIJOITTUMISENI TAITEEN KENTTÄÄN	11
3.1 Taiteilijan työn luonne	11
3.2 Taustalla vaikuttavia tekijöitä	13
3.3 Pohjoinen sielunmaisema	15
4 LOPUKSI	25
LÄHTEET	27

KUVAT

<i>Kuva 1. Maalausprosessin alkuvaiheilla taidekeskus Salmelassa Mäntyharjulla 2016, kuva Sanna Juujärvi-Bremer.</i>	8
<i>Kuva 2. Sanna Juujärvi-Bremer ”Kehrääjälintu” 100 x 103 cm, öljyväri mdf-levylle 2016 kuva Sanna Juujärvi-Bremer.</i>	14
<i>Kuva 3. Sanna Juujärvi-Bremer ”Tähtikirkas puol-yön taivas kiiltää, hurja myrsky lepoon käynyt on. äänetön, kuin lähde lehtilaaksos, sinisyydes loistaa kelmee kuu” 75 x 40 cm, öljyväri mdf-levylle, 2018. Kuva Sanna Juujärvi-Bremer.</i>	20
<i>Kuva 4. Hannaleena Heiska ”Where Cold Winds Blow” 2009, öljyväri mdf-levylle, 150 x 120 cm. Kuva Mikaela Lostedt.</i>	22
<i>Kuva 5. Odd Nerdrum ”Solemorte”, öljyväri kankaalle, 81 x 89 cm. Kuva Paul Booth Gallery. http://www.paulboothgallery.com/exhibition/in-limbo/</i>	23

1 JOHDANTO

Koen usein epävarmuutta taiteilijana. Koen myös, että taiteellinen identiteettini on hakuksessa, ja esimerkiksi taiteeni verbaalinen tulkitseminen, tai ehkä pikemminkin avaaminen verbaalisesti, on ollut minulle usein haastavaa. Huolimatta siitä, että olen opiskellut taiteita erinäisissä taidekouluissa nuorempana, 1998 luvulta alkaen, ja tehnyt taidetta enemmän tai vähemmän määrin, epävarmuus ei ole ainakaan vähentynyt. Siksi koin tarvetta pohtia tässä kirjallisessa lopputyössäni omaa taiteilijuuttani, kristallisoida itseleni omaa taiteellista identiteettiäni; kuka ja mikä minä olen, mihin sijoitun taiteen kentällä?

Heijastelen näitä kysymyksiä nykytaiteen tilaan, ja pohdin, mitä on taiteilijuus nykypäivänä? Luon katseeni niihin tekijöihin, jotka minua inspiroivat ja peilaan sitä kautta, miten itse muodostan oman polkuni. Ja kuten kuraattori Leevi Haapala on sanonut *"kirjoittaminen on välttämätöntä, että oma ajattelu voi kehittyä"* (Haapala 2011, 9) otan kirjoittamiseen oman itseni kehittämisen aspektin.

Lisäksi kerron oman taiteellisen lopputyöni prosessista, teoskokonaisuudesta, jonka työstin taidekeskus Salmelan talviresidenssissä, sekä kerron käytännönläheisesti työkentelyyni liittyvistä haasteista sekä keinoista, joilla niistä koetan selvitä.

Käytän apunani kirjallisuutta, artikkeleita sekä taideteoksia taiteen eri osa-alueilta hahmottamaan tätä kokonaisuutta. Keskeisimmät lähdeaineistoni ovat kirjalliset teokset, joissa pohditaan muun muassa taiteen tarkoitusta, sekä erilaiset taiteen tekemistä ja taidetta yleisesti käsittelevät artikkelit ja haastattelut.

2 TAITEILUA

2.1 Taide on tapa olla

Kun tapahtuu paljon suunnittelemattomia asioita, syntyy tarve käsitellä itseään. Tera-
poida. Tavalla tai toisella puskea ulos itsestä ne tunnot ja ajatukset, joita sattuneet ja
tapahtuneet synnyttävät. Itselleni tämä on tärkeää esimerkiksi omien ajatuksieni, sekä
elämän selkeyttämisen ja järjestymisen takia. Jotta saisin peilausta, ja jotta saisin jäsen-
nettyä suhteeni uudestaan itseeni ja elämään ylipäänsä. Kykenisin jatkamaan mahdolti-
simman tasapainoista elämää ilman taakkaa tai mahdollisesti vääristynyttä toimintamal-
lia. Jotta tiedostaisin oman käyttäytymiseni, tunteideni ja toimintani lähtökohtia, syitä ja
seurauksia. Hankkiakseni ylipäänsä lisää henkisiä voimavaroja.

Kun olin kuusivuotias, isosiskoni kuoli silmiäni edessä. Olen vahvasti kokenut että siitä
tapahtumasta alkaen olen ilmaissut ja käsitellyt itseäni kuvan tekemisen kautta. Siis suh-
teellisen aikaisesta elämänvaiheesta alkaen. Minulle siitä tuli hyvin luonnollinen, voisi
sanoa elintapa, jäsentää ja käsitellä asioita sekä tunteita.

Valehtelisin, jos väittäisin, että minulle taiteen tekeminen toisi yksistään tyydytystä tähän
purkamisen tai jäsentelyn tarpeeseen tänä päivänä, aikuisuudessa. Mutta jotakin tyydy-
tyksen tunnetta se tuo. Ikään kuin liikunnan iloa, endorfiineja tai muuta vastaavanlaista
mielihyvää. Olen sopeutuvainen, kuin rikkaruohon ihmisversio. Siksi en tiedä olisiko elä-
mäni mahdotonta ilman taiteen tekemistä. Voin sopeutua olemaan ilman, vaikka ky-
seessä olisi perustarve. Ihminen kykenee kyllä, sopeutuu jos ei ole vaihtoehtoja. Tiedän
että osaan sopeutua olosuhteisiin joskus liiankin hyvin. Se on tavallaan jopa pelottavaa,
vaikka haluan vain automaattisesti löytää keinoja selviytyä. Luovin ja jatkan aina jollain
tavalla matkaa, joten selviytyäkseni kippaan asioita taakse päästäkseni eteenpäin. Toi-
saalta, koen itseilmaisuuksiin toisinaan pakottavaa tarvetta. Karrikoidusti sanottuna: maa-
laan, siis olen.

2.2 Itseni pahin vihollinen

En ole maalannut pitkään aikaan. Miksi en?

Miksi maalaan? Mikä ajaa kuitenkin tekemään taidetta? Mikä toisaalta pitää minut poissa
työhuoneelta?

MINÄ ITSE PIDÄN ITSENI POIS TYÖHUONEELTA. MINÄ JÄRJESTÄN ELÄMÄNI NIIN, ETTEN MENE TYÖHUONEELLE.

Olenko laiska? Ainakin osaan ruoskia itseäni henkisesti.

Ei. Olen ahkera vain, jos en päästä asioita kasaantumaan, siksi tauko mistä tahansa puuhasta on minulle myrkkyä. Olen **Dieselmoottori**, hitaasti lämmitettävä, niin sanotusti hitaasti lämpiävä. Joka kerta tauon jälkeen uudelleen lämmitys, juoksussa, pyöräilyssä, maalaamisessa, piirtämisessä, leipomisessa, tuttavien tapaamisessa... Ei aina jaksa aloittaa alusta, koska siltä se tuntuu. Maalausprosessin alku on minulle lähes aina epäkiitollinen ja jähmeä tilanne. Kaukana Comfort zonesta.

Dieselmoottori on kone. Minä en ole. Siksi en pysty noudattamaan tauottomuutta. Taukoja tulee, milloin mistäkin syystä ja sen kanssa minun on elettävä. **Siksipä on taottava, kun rauta on kuuma.** Kun moottorini on jälleen hyvin lämmitetty ja alkaa olla hyvä drive päällä, minä teen ja teen ja teen. Töitä sitä ja tätä. Silloin asioita tapahtuu ja saan aikaiseksi. Koneisto ruokkii itseään. Voiteluainetta vaan kehiin: unta, ruokaa, energianpurkua ja liikettä. Energia synnyttää energiaa ja noina hetkinä tunnen eläväni unelmaani.

2.3 Haasteistani

Pääni on tyhjä.

Ihan sama vaikka lukisin, tekisin, näkisin ja kokisin, pää voi olla aivan tyhjä. Kun katson tyhjää maalaus pohjaa, on mieleni yhtä tyhjä. Kai sitä tekemisen aloittamista voisi sanoa intuitiiviseksi. Kun tartun värituubiin, päätän sen päivän sävyn, yleensä jonkin harmaan. Sekoitan.

Sivellin käteen ja kumarrun pohjan ylle. Tyhjyyttä alkaa täyttää visuaalinen tapahtuma. Pää on edelleen tyhjä, mutta viehätyn mielenkiintoisesta tapahtumasta, siitä kun maali leviää ja alkaa muodostaa pintoja. Siihen esteettisyyteen on ihana upota. Tuntuu kuin maailmassa ei olisi mitään muuta kuin se, miten maali muotoutuu. Katselen kuin lapsi perhosta. Aika ja paikka menettävät merkityksensä.



Kuva 1. Maalausprosessin alkuvaiheilla taidekeskus Salmelassa Mäntyharjulla 2016, kuva Sanna Juujärvi-Bremer.

Kuitenkin pääni täyttyy kysymyksistä. Mietin miksi minulla ei ole päämäärää. Mikä se voi olla tässä tapauksessa? Mitä haluan ilmaista? Tai kertoa, sanoa? Onko väärin, ettei sitä johtotähteä ole?

Intuitiivinen työskentely ilman johtotähteä on jokseenkin kyseenalaista. Miksi? Mitä sen pitäisi olla? Kuka sen kääkee? Miksi minun ihannetaiteilijuuteen kuuluu suunnitelmallinen ja suuri merkityksellisyys? Entäpä jos se vahvistuu vasta matkan aikana? Entä jos antaisin itselleni mahdollisuuden määrittää taiteilijuuteni ja sen, minkälaisista asioista, teoista ja tuloksista se koostuu.

Maalatessa. Ajatukset selkiintyvät ja visio hahmottuu. Kyllä. Niin se menee, koska lopputulos ei ole päämäärätöntä haahuilua vaan ilmaisuvoimaista ja tunnepitoista. Miksi siis koen ahdistusta siitä, että tekotapani olisi jotenkin väärä? Miksi koen, että taiteeni olisi naiivia ja surkuhupaisaa intuitiivista non-senseä?

Miksi en vaan nauti matkasta? Kliseistä luomisen tuskaa? Tuleeko luomisen tuska siitä, että odottaa ja /tai vaatii itseltään liikaa? Luomisen tuskaa olisi siis elämän jokaisella sektorilla.

Nämä äänet minun tulee vaimentaa joka kerta. Paradoksaalisesti tyhjentää pää ja olla yrittämättä yhtään mitään. Ikään kuin se ei olisi ollut jo tyhjä.

2.4 Taiteellisen opinnäytetyön prosessista

Työskentelin Taidekeskus Salmelan talviresidenssissä, jossa työstin taiteellisen loppu-työn teoksiani. Varsinaista lähtökohtaista selkeää ajatusta minulla ei tuolloin ollut. Ajatukseni vahvistuvat, selkeytyvät ja voimistuvat vain intensiivisen maalausprosessin kautta, kuten aiemmin kuvasin aloitusprosessia, ennen Dieselmoottorini lämpiämistä.

Tämä johtunee osittain siitä, että elän niin sanottuja ruuhkavuosia. Minulla on pieni lapsi ja käyn myös niin sanotusti oikeissa töissä elättääkseni itseni ja lapseni. Tuolla työllä ei ole juurikaan tekemistä varsinaisen taiteellisen työn tai taiteellisen luovuuden kanssa, pikemminkin se syö luovuutta. Joka tapauksessa surullista kyllä, aikaa ja energiaa taiteelliselle työskentelylle jää suhteellisen vähän. Residenssityöskentely oli siis täydellisellä paikallaan, jotta pääsin keskittymään vain ja ainoastaan taiteeseeni.

Maalaamiseen ei tarvitse varsinaista rutiininomaista ylläpitoharjoittelua. Teemu Mäki vertaa maalaamista musiikin soittamiseen esimerkiksi trumpetilta ja miksei vaikkapa pianolla, joka itselleni on tuttu instrumentti ja jossa yhtä lailla vaaditaan sormien hienomotorista harjoittamista, lihaskuivia ja toistoja. Jos trumpettisti on pitemmän ajan soittamatta, lihaksisto sormissa on unohtanut ja soittaminen tuntuu kömpelöltä, ehkä jopa hankalalta. Maalaamisen suhteen on eri asia, eikä varsinaista uudelleen lämmittelyä tarvita. Maalaamisen kuntoon pääsemistä ei tarvitse odotella tai erikseen työstää. Ja nyt puhutaan nimenomaan motorisesta lämmittelystä tai lihasten motoriikan harjoittamisesta (Mäki 2005, 278)

Henkinen ja ajatuksellinen tai ehkä paremminkin psykologinen puoli onkin sitten eri asia, ainakin omalla kohdallani. Maalaamisen vauhtiin pääseminen vaatii aivojen ajattelun lämpiämistä, tai ehkä paremminkin syventämistä. Tavallaan itseensä käpertymistä. Kaikki tuntuu olevan vain kaaosta ennen fyysistä prosessia.

Lisäksi Teemu Mäki esittää toisenkin lohdullisen seikan, nimittäin sen, ettei maalaus voi mennä pilalle. Maalausta voi työstää alun haparoinnin jälkeenkin niin, että kaikille maalatuille asioille löytyy lopulta paikkansa teoksen kokonaisuudessa, toisin kuin esimerkiksi esittävän taiteen kohdalla (2005, 287)

Koska olen taiteilijana "kädestä suuhun" -eläjä, sen sijaan, että ehtisin pohtia syvällisiä taideteokseni taustoja, minulle taiteen tekemisessä on tällä hetkellä ajankohtaista kieriskellä eksistentiaalisessa tuskassa sekä identiteettiongelmissa. Tarkoitan tällä sitä, että koen oman taiteilijuuteni taistelevan henkensä edestä omasta tilastaan elämässäni, ikään kuin meinaten välillä hukkuu kaiken muun alle. Mutta olen aina ollut sitä mieltä, että minä voin yrittää jättää taiteen, mutta se ei jätä minua. Oikeastaan tuo ajatus on ollut minulle jo pitkään ikään kuin viimeinen oljenkorsi, lohtu ja syy jatkaa taiteilijana vaikeampinakin hetkinä. Vaikealla tarkoitan sitä, kun aika ja energia vaan eivät tunnu riittävän taiteelliseen työskentelyyn, ja saatan potea silloin omantunnon tuskia ja soimata siitä itseäni.

Kadehdin niitä taiteilijoita, joilla on ollut jo nuoresta opiskelijasta saakka selkeä visio siitä, mitä he haluavat ja mihin pyrkivät nimenomaan taiteilijana. Ja muutenkin elämässä. Miten niin voi olla? Sen lisäksi heillä on ollut uskallusta hakeutua vain ja ainoastaan tuota päämäärää kohti, elää taiteilijaelämää, tehdä taidetta huolimatta siitä, että se ei välttämättä tuota rahallisesti. Kutsua itseään taiteilijaksi, ensisijaisesti. Kaikki mahdollinen muu, esimerkiksi rahatyö on sitten jotakin muuta, jotakin josta ei edes puhuta ääneen. Mutta mitä se sitten on? Miten yksilö voi määritellä itse itsensä eikä suinkaan esim. ympäröivä yhteiskunta? Sellaiset rohkeat ja päämäärätietoiset ihmiset ovat minulle melkein kuin muukalaisia, joita on vaikea ymmärtää.

Itse olen kokenut, varsinkin nuorena, etten ole tarpeeksi taiteilija, jotta voisin kutsua itseäni sellaiseksi. Aina olen ollut liian vähän tekevä, tai liian vähän opiskellut. Tai olen opiskellut "vain" yksityisessä taidekoulussa, kun pitäisi saavuttaa vähintään kandidataso jossakin katu-uskottavassa opinahjossa, pyrkiä aina eteenpäin ja ylemmäs. Mikä on tarpeeksi, kun koskaan ei mikään riitä?

3 OMA SIOJITTUMISENI TAITEEN KENTTÄÄN

3.1 Taiteilijan työn luonne

Ammatti-identiteetti muodostuu eri osa-alueista, kuten esimerkiksi henkilön historiasta sekä suhteesta ammattiinsa, mihin hän kokee kuuluvansa ja miten hän haluaa kehittyä ja mihin pyrkiä ammatissaan. Sen lisäksi työkokemus, ja sitä kautta itsetunnon lisääntyminen, sekä vuorovaikutus muiden työyhteisön jäsenten kanssa auttavat ammatti-identiteetin kehittämisessä. (Helsingin kaupunki 2011).

Näin ollen on siis ymmärrettävää, ettei uransa alkuvaiheessa, oli ammattiala mikä hyvänsä, välttämättä ole kovin vahva ammatti-identiteetti. Se vahvistuu esimerkiksi työuran edetessä, oman suhteen muodostuessa omaan tekemiseen, ympäristöön sekä ihmisiin joiden kanssa jakaa uravalintansa tai kenties työpaikkansa. Eli oma johtopäätökseni on, että taiteilijan identiteetti muotoutuu ehkä hitaammin, jos jakaa aikaansa päivätyössä, jossa käy tienatakseen elantonsa. Varsinkin jos kyseessä oleva työ ei tue taiteellista työskentelyä, vaan on enemmänkin pakon sanelema tienesti täysin eri alalla. Työyhteisökään ei näin ollen jaa taiteellista kollegiaalista tukea ja ilmapiiriä, jossa nimenomaan taiteellinen identiteetti voisi vuorovaikutuksellisesti kehittyä.

Lisäksi taiteilijan työura ei ole itsellään aivan yksinkertainen. Se on hyvin ennalta-arvaamaton luonteeltaan ja siihen vaikuttavat hyvin monet seikat itse taiteilijasta, ja hänen valinnoistaan onnen kantamoiseen saakka.

Taiteen edistämiskeskuksen uusi johtaja Paula Tuovinen kirjoitti Taiteen edistämiskeskuksen verkkofoorumilla ”100 puheenvuoroa taiteesta” taiteen muutoksesta, tai lähinnä siitä, miten taiteilijat tekevät taidetta nykyään yhä enenevässä määrin erilaisten yleisöjen edessä ja / tai kanssa. Vaikka jatkossakin taidetta esitetään niin sanotuilla perinteisilläkin tavoilla teattereissa ja gallerioissa, kenttä uudistuu ja taiteilijat menevät yhä enemmän ihmisten luokse. Jos ennen taiteilijat ovat keskittyneet yhteen tiettyyn osaamisalaan, nykypäivänä jonkin erityisosaamisen katsotaan tuovan lisää mahdollisuuksia, eikä suinkaan vain tappiota taiteilijaidentiteetille. (Tuovinen 2018).

Koen olevani samaan aikaan realistinen ja toisaalta ”vanhanaikainen” klisee taiteilijasta. Ymmärrän taiteen kentän haasteet ja sen, ettei taiteilijuus tuo elantoa pöytään yhtä varmasti kuin esimerkiksi työ, johon olen juuri tästä syystä hakeutunut. Mutta silti en halua ajatella, että se olisi pois taiteellisesta urastani. Haluan ja olen päättänyt kääntää sen seikan

voitoksi minulle itselleni. En halua sen koituvan tappioksi taiteilijaidentiteetilleni, vaikka taiteilijuus minussa tuntuukin välillä olevan henkitoreissaan. Haen jatkuvasti keinoja päästä elämään edes lyhyiksi jaksoiksi sellaista elämää, jossa saan keskittyä vain ja ainoastaan luovaan tekemiseen. Niiden jaksojen ja hetkien summa olen minä, taiteilija.

Olen perinteinen yksinäinen puurtaja. Teen taidettani fyysisesti yksin, omissa oloissani ja suorastaan kavahdan ajatusta, että joutuisin tiimin jäseneksi, jossa olisin osa jotakin kokonaisuutta, saati että tekisin teoksia yhteisöllisesti tai ottaen yleisöä mukaan. Minun on vaikea kuvitella itseäni kovin luovaan tilaan tai ideoimaan yhdessä jonkun, varsinkin minulle ennestään tuntemattoman ihmisen tai ihmisten kanssa. Ehkä siksi, että haluan, epävarma kun olen, varmistella ensin ja vielä sitäkin, mikä taiteilijana olen. Tai ehkä tämä johtuu siitä, että olen tehnyt päivätyötä niin superhypersosiaalisessa ympäristössä yli kymmenen vuotta, että taiteen tekemisestä on muodostunut minulle eräänlainen yksinäisyyden paratiisisaari. Koen olevani introvertti, mutta sopeutuvuuteni vuoksi olen oppinut suuntautumaan tarpeen vaatiessa ulospäin. Näin ollen haluaisin pyhittää ja omia luovan tekemisen vain itselleni. Ne harvinaiset hetket, joita kaavin vimmaisesti kokoon, ovat yksin minun, ja niin haluan niiden olevan. Tilanne olisi luultavasti toinen, jos pakertaisin vuodesta toiseen pääsääntöisesti yksin työhuoneellani ilman, että nuo hetket edustaisivat minulle ainoastaan sitä, että pääsen irtautumaan arjesta.

Koen että taiteilijuus minussa (ja varmasti kaikilla luovilla ihmisillä) on jossain määrin sisäsyntyinen ominaisuus, joka aktivoituu syystä tai toisesta, ja kanavoituu tavalla tai toisella, eikä sillä ole mitään tekemistä alanvalinnan kanssa. En pääsisi siitä ominaisuudesta eroon, vaikka minut paistettaisiin voissa. Se, mistä saan jokapäiväisen leipäni, taas on hengissä selviämisen edellytyksen sanelema pakko. Saako vakavasti otettava taiteilija edes sanoa näin? Eli sanoa, että tekee päätoimisesti jotakin muuta kuin taidetta, vaikka sitä tekeekin henkensä pitimiksi. Voiko olla vakavasti otettava taiteilija enää? Jos voisin, toki taiteilisin päätyökseni. (Pitkö tämäkin sanoa vain siksi, että todistan (itselleni) olevani taiteilija?).

Toisaalta taiteen nykypäivän tilasta kertoo myös hyvin Mari Kopposen kolumni Helsingin sanomissa, jossa tuodaan esille sitä, miten tänä päivänä on useita taiteen tekijöitä, jotka ovat laajentaneet osaamisaluettaan oman tutun tekemisensä ulkopuolelle. Kopposen mukaan voidaan puhua jo ilmiöstä, koska tämän tapaisia alueelta toiselle liikkuvia taiteentekijöitä on jo paljon. (Kopponen 2018)

Taiteessa kaikki liittyy kaikkeen. ”*Musiikki, muotoilu, elokuva ja muoti ovat minulle samaa kokonaisuutta. Materiaali ei ole määrittävä tekijä, vaan kyse on esteettisestä maailmasta, jonka sisällä asiat liittyvät toisiinsa limittäin ja lomittain*”, sanoo Paola Suhonen Teostoryssa. (Suhonen 2018)

Tämä taiteen kentän muutos hämmentää minua. Toisaalta on huojentavaa, ettei ole mitään väärää siinä, että hyppää niin sanotusti oman median ulkopuolelle. Oma kokemukseni on, että jossain vaiheessa taideopintoja oli tehtävä valinta, minkä aineen tai millä välineellä taidettaan pääasiallisesti tuottaa. Tämä siis 1998-2001 vuosien aikana. Huojentavaa on myös se, ettei ole tarkoin rajattua, miten toteuttaa itseään, ja silti ko. taideteokset ja taiteilija voidaan ottaa vakavasti. Lahjakkuus saa ja sen kuuluu näkyä muillakin taiteen osa-alueilla.

Toisaalta koen pientä ahdistusta. Minulla ei tunnu olevan aikaa edes maalata, jota olen tähän asti pitänyt luontevimpana tapana ilmaista itseäni... miten siis ehtisin syventyä johonkin toiseen mediaan. Koska aivan luonnostilassa olevia teoksia tuskin kukaan asettaisi esille, siis ilman syvällisempää perehtymistä ko. materiaaliin tai tekotapaan. Lisäksi koen, että toisen median käyttö tilanteessani olisi jotenkin pois maalaamisestani. Mikä ei tietenkään tarvitse pitää paikkaansa, mutta silti. Näin ollen pelkään, että ikään kuin puhtaan kelkasta. Kelkasta nimeltä taiteilija.

Jos käy niin, että apurahaa sekä kilpailumenestystä jakaantuu vain niille taiteen Pelle Pelottomille, jotka porskuttavat tavoilla, jos toisillakin, ja itse kykenee tuottamaan taidetta vain hyvin kapealla sektorilla kaikista taiteen tavoista, jääkö omat mahdollisuudet pärjätä alalla aivan minimaalisiksi? Mielestäni taiteilijalta vaaditaan lähtökohtaisesti sellaista mielenkiintoa ja panostusta, ettei jää arvailujen varaan se, onko todella intohimoinen, kunnianhimoinen ja erityisen lahjakas tapaus. Ja myönnettäköön; onhan se mielenkiintoista ja ehkä jopa jännittävää, kun ei ikinä tiedä, mitä ko. taiteilija seuraavaksi keksii ja tuo esille ja millä tavalla.

3.2 Taustalla vaikuttavia tekijöitä

Olen kiinnostunut ihmisen psykologisista ominaisuuksista. Kuten siitä, millaisia reaktioita erilaiset traumaattiset tapahtumat aiheuttavat ihmisissä ja millaisia vaiheita ihminen käy

läpi koettuaan jotakin traumaattista. Haen kosketuspintaa tosielämän kanssa. Sovellan teorian tietoa käytäntöön, ja havainnoin ihmisten käyttäytymistä. Olen tehnyt töitä, sekä opiskellut sosiaali- ja opetusalaan yli kymmenen vuotta. Uskon että tämä kiinnostus on osittain ajanut minut alun perin ko. alalle, mutta myös taiteeseeni tämä kiinnostus heijastuu. Käsitteelen tunneasioita eläinfiguurien tai epämääräisempien olioiden kautta. Ihmistä en maalaa useinkaan ihmisen näköiseksi. On helpompaa käsitellä tunteita tai kuvastaa ihmisyyttä jonkin muun hahmon kautta. Miksi näin? Ehkä siksi, että ihmisen kuva vie liikaa huomiota itse kuvattavalta tunnetilalta tai aiheelta. Siitä tulisi liiaksi **lihaa ja verta**.

Psykologi-tutkija Salli Saari toteaa kirjassaan *Kuin salama kirkkaalta taivaalta* "Psyykkiseen terveyteen kuuluu haavoittuvuuden harhassa eläminen." (Saari 2000, 26.) Eli ymmärtäisin, että tiettyyn pisteeseen asti on vain hyvä ja tervettä elää illuusiassa, jos sellaiseksi voisi kutsua olotilaa, jossa ei koe olemassaoloaan jatkuvasti uhatuksi. Minua kiinnostaa erityisesti tuossa piilevä ristiriita, eli se, milloin ajatus olemisen itsestäänselvyydestä muuttuu kuplaksi. Ja entä sitten, kun tuo illuusio syystä tai toisesta särkyy? Taiteessani pyrin tuomaan esille olemassaoloon liittyvää toista puolta. Kun yksilö joutuukin vastakkain elämän rajallisuuden ja oman haavoittuvuutensa kanssa.



Kuva 2. Sanna Juujärvi-Bremer "Kehrääjälintu" 100 x 103 cm, öljyväri MDF-levylle 2016 kuva Sanna Juujärvi-Bremer.

Tarkoitukseni ei siis ole romantisoida kuolemaa, tai flirttailla tuonpuoleisen kanssa. Ennemminkin tuoda esille sitä, että kuolema on yhtä "itsesäänselvää" kuin elämä.

Turun taideakatemian taiteellinen lopputyöni koostui maalauksista ja piirustuksista, joissa esiintyy eläimen tai ihmisen hahmoja, hieman surrealistisesti ja erittäin dekoratiivisesti kuvattuna. Ajatus alkoi maalaustyöskentelyn edetessä hahmottua näiden hahmojen kautta. Huomasin, että työskennellessäni maalaten olen ikään kuin liian lähellä, joten aihekokonaisuus hahmottuu vasta prosessin loppu puolella. Vasta sitten, kun maalauksia on valmistunut useampia ja olen ehtinyt prosessoida ajatuksiani pidemmän aikaa.

3.3 Pohjoinen sielunmaisema

Koen että olen ollut onnekas saadessani syntyä, elää ja kasvaa luonnon helmassa, lapilaisessa pienessä kylässä, maanviljelijäperheen vanhimpana tyttärenä. Luonnon kauheus mutta myös raadollisuus on muovannut maailmankuvaani oleellisesti.

Tavoitin tuon ajatuksen sekä sitä hyvin kuvastavan verbaliikan Aleksis Kiven runojen kautta, joissa yhdistyy elämän vimma sekä nöyryys, joka hahmottuu vain elämän rajallisuuden tietoisuudesta. Minulle oli erittäin luontevaa nimetä maalauksiani Aleksis Kiven runon pätkillä, koska ajatus maalausteni taustalla oli niissä hyvin kiteytetty ja mielestäni ne yhdessä kuvastavat tätä suomalaista sielunmaisemaa, jota itsekin ilmaisen ja heijastan, halusin tai en.

Äiti ja lapsi

Mökki matala on kankahalla;

Kenen kurjan asuinmaja on tää?

Vaimo köyhä, raukeneva sairas

asuu siellä poikans pienen kans.

Kinostornit mökin ympär seisoo,

rakentamat vinkan pohjosen,

taivas kirkkahana kaarteileikse,

seinis paukkuu tammi-pakkanen.

*Äyriä ei äitin arkus löydy,
huoneen kaarnaleipä kaikki on,
nälkäsenä tulisijal istuu
äänetönnä pieni poikainen.*

*Äitin silmä, häntä katsellessa,
viruilevi säälin kyynelais,
mutta viimein olkivuoteeltansa
äänel vaisulla hän haastelee:*

*“Oma poikaiseni, armahani,
sydämmeni kultakäpynen,
täytyypä mun lähettää sua käymään,
mieron kurjaa tietä astumaan.*

*Tule tänne, puenpa sun päälles,
ettes talven kylmäs palele;
ota olkahasi paimenlaukku,
siihen pannos antipalaset.”*

*Äiti huohottaen vuoteen reunal
poikaans varustelee matkahan,
ottaa kerran vielä sylihinsä
sydämmensä kultakäpysen.*

*“Ole oma, uljas poikaseni,
koska mieron kenkii polkeilet,
toivo päivii parempia vielä,
onnen päivii majassamme tääl.*

*Meil on kohta kesä lämmin, kaunis:
viita soi ja linnut laulelee,
koska mansikkoja poimeilemme
ahol paistehessa auringon.*

*Ole oma, kiltti poikaiseni,
madollenkaan pahaa elä tee,
astu siivost kylissä ja teillä,
muista aina taivaan Jumalaa.”*

*Niinpä vaimo huohottaen lausuu
poikaans kyyneleillä valellen;
lähtee poika tielle talviselle
emäntien armoo anomaan.*

*Kauvan äiti häntä katseleevi
ääreilt mökin pienen akkunan;
kyynelvirta hänen helmaans vuotaa,
povi painuu, sydän musertuu.*

*Katoo viimein hänen silmistänsä
metsän korkeen pieni matkamies,
äiti vuoteellensa kallistuuvi
taivaan korkeuteen rukoillen.*

*Eteläisen kelmeällä reunal
päivän lamppu seisoo hymyten,
himentyy ja sammuu lounaisessa,
kuumottavat kruunut honkien.*

*Yö on tullut, myrsky vuorilt kiljuu,
kaikkial on pauhu, pimeys,
pinta maan ja otsa kylmän taivaan
peittyy lumituiskun kierroksiin.*

*Mikä ääni hirveä nyt kaikuu
kankahalla majan ympäril?
Peto in ulvomisen herättävi
kurjan vaimon vaisust unestans.*

*Niinkuin kirouksen kaupungista
vimmatujen sieluin kirkuna,
niinpä kaikuu susilauman ääni,
parku, meteli ja ähellys.*

*Tämän kuulee kauhistuksel vaimo,
toki liikkumatta vuoteeltans;
hikihelmet kylmät otsalt kiirii,
kun hän hiljaisuudes rukoilee:*

*“Pelasta mua täältä, korkee taivas,
pelasta myös pieni poikasein!
Täällä aina ahdistus ja tuska,
siellä rauha ijankaikkinen.”*

*Niin hän hiljaisuudes rukoilevi
myrskyn riehuessa kankahal,
villin petojoukon ulvoessa;
rukouksens kuultiin korkuudes.*

*Tähtikirkas puol-yön taivas kiiltää,
myrsky raueten jo hengittää,
äänetön, kuin lähde lehtilaaksos,
sinisyydes loistaa kelmee kuu.*

*Vaaleana olkivuoteellansa
vaimo kuolon unta uneksuu
kädet ristos rinnoillansa kylmil;
rukoukseen on hän nukkunut.*

*Vaaleana lumivuoteellansa
talvimetsäs poika uneksuu
kädet ristos vasten kylmää rintaa;
rukoukseen on hän nukkunut.*

*Kinoksella pieni poika istuu,
lumi kiireellensä kimmeltää,
kainalossa onpi paimenlaukku,
laukus kaarnaleivän palanen.*

*Tammipakkanenpa seisautti
vienon sydämmensä sykkinä,
mut nyt ollos huoletonna aina
kylmän, nälän tuskist, poikanen.*

*Tähtikirkas puol-yön taivas kiiltää,
hurja myrsky lepoon käynyt on.
äänetön, kuin lähde lehtilaaksos,
sinisyydes loistaa kuu.*

*Kaksi tähtee, armahamat muita,
säteilee tuol taivaan kannen all.
Miks niin ihmeellisen ihanasti
murheen laaksoon katsahtavat he?*

*Runotarpa kertoa nyt tietää:
"Siellä kirkkaudes kunnian
onpi äiti poikans pienen kanssa;
alas katsovat he hymyten."*

*Mikä autuus tyynees katsannossa,
sointo, rauha ijankaikkinen!
Heidän menneet päiväns kankahalla
unelmana johtuu mielehens.*

(Kivi 1984, 20)



Kuva 3. Sanna Juujärvi-Bremer ”Tähtikirkas puol-yön taivas kiiltää, hurja myrsky lepoon käynyt on. äänetön, kuin lähde lehtilaaksos, sinisyydes loistaa kelmee kuu” 75 x 40 cm, öljyväri mdf-levylle, 2018. Kuva Sanna Juujärvi-Bremer.

Kun katson ja aistin muiden taiteilijoiden teoksia, minua yleensä kiehtoo nimenomaan niiden tekninen toteuttaminen. Suuren vaikutuksen minuun on tehnyt esimerkiksi Hannaleena Heiska (s.1973). Teknisen taitavuutensa lisäksi ihailen hänen tapansa

ammentaa inspiraatiota ja näkökulmia tieteestä, sekä ilmentää tunnetta ja tunnetiloja taiteen kautta. Lisäksi Hannaleena Heiska on mielestäni hyvin sopeutuvainen ja avantgardistinen taiteilija. Eräänlainen taidekentän kosmopoliitti. Uskoisin että sopeutuvaisuutta sekä ennakkoluulottomuutta juuri tarvitaan tämän päivän taiteilijalta, kuten aiemmin mainitsin siitä, että taiteellista osaamista on havaittavissa laajennettavan eri taiteen aloilta toiselle. Hän on tehnyt yhteistyötä esimerkiksi balettianssija Minna Tervamäen kanssa, sekä valmistanut useita teoksia videotaiteen saralla.

Minulle tunne ja sen välittyminen teoksessa on yksi pääasiallisista tavoitteistani maalauksprosessissa. Taiteen kautta voimme antaa tunteille äänen, sanoittaa niitä tai muuten käsitellä, ja voimme mahdollisesti päästää siitä tunteesta irti. ”*Taide on eräs emotionaalisen venyttelyn muoto*”. (Mäki 2017, 126–128.) Tunne on mielestäni se asia, joka vaikuttaa käyttäytymisemme taustalla. Toki rationaalisia tekoja ja ajatuksia on, mutta jos ajatellaan vaikkapa poliittista taidetta, ja taiteen kautta vaikuttamista. Mielestäni ei riitä, että taide kertoo faktana jotain tai ilmaisee ainoastaan epäkohtia, jos päämääränä on yrittää vaikuttaa esimerkiksi poliittisesti. Taiteen täytyy herättää ensin jonkinlaisia tunteita. Tokikaan en voi taiteilijana määritellä sitä, millaisia tunteita ja kenelle niitä syntyy. Mutta juuri se tulkinnanvara tekee taiteesta taidetta. Taide on tulkinnanvaraista.



Kuva 4. Hannaleena Heiska "Where Cold Winds Blow" 2009, öljyväri mdf-levylle, 150 x 120 cm. Kuva Mikaela Lostedt. Viitattu 20.10.2018.

Kävin nuorena taiteilijaopiskelijana Amos Andersonin taidemuseossa loka-marras-kuussa 1999, ja vaikutuin syvästi. Minuun teki suuren vaikutuksen norjalaistaiteilija nimeltä Odd Nerdrum (s. 1944). Hänen teoksissaan tunne on erityisen vahvasti läsnä, ja koin tuolloin hyvin voimakkaasti, että kykenen samaistumaan hänen maalauksiinsa. Ne

tuntuivat heijastelevan samoja sielunpintoja minun kanssani ja tekotapa oli kunnioitusta herättävän taidokasta. Siitä sai alkunsa eräänlainen taiteellinen inspiraatio, joka kannatteli useita vuosia eteenpäin.

Samaan kategoriaan, eli minua taiteilijuuden alkumetreillä inspiroivaan taiteelliseen tuotantoon voisin laskea myös Samuli Heimosen. Heidän molempien tyyliin kuuluu valon ja varjon jyrkät kontrastit, maanläheiset värisävyt ja pysähtynyt tunnelma. Kaikkea sitä, jota pohjoismainen taide mielestäni upeimmillaan ja ylipäänsä sielunmaisemaltaan on. Ja sitä sielunmaisemaa haluan rehellisesti ja suodattamatta omassa työskentelyssäni vaa-
lia.



Kuva 5. Odd Nerdrum "Solemorte", öljyväri kankaalle, 81 x 89 cm. Kuva Paul Booth Gallery. Viitattu 6.11.2018.

Vaikka nykytaiteilijalta vaaditaan erilaista osaamista eri aloilla, kosmopoliittista työtettä, "multitaskingia" ja ties mitä, kaukaa ja salaisesti ihailen Odd Nerdrumin omintakeista ja itselleen rehellistä tyyliä. Omien sanojensa mukaan hän ei tunne taidemaailmaa eikä koe kaipaavansa kosketusta siihen. (Kivirinta 1999)

Se on mielestäni nykytaiteilijalle rohkea tie valita, ottaa tietoinen pesäero oman alansa edustajiin ja siihen maailmaan, jossa toisaalta olisi hyvä sukkuloida ja verkostoitua esimerkiksi löytääkseen uransa kannalta ehkä tärkeitä mahdollisuuksia. Minun on hyvin vaikea uskoa, että tänä päivänä taiteilijan olisi helppo sanoutua irti taidekentästä ja kanssakäymisestä ympäristön kanssa. Taiteilijan on oltava valmis myös erilaisiin keskustelutilaisuuksiin ja oltava tietoinen taidekentän tilasta. Miten voi olla nykytaiteilija, jos ei pysty sijoittamaan taidetta nykyisyyden ja historian kontekstiin?

4 LOPUKSI

Mielestäni taiteilijan tärkein ominaisuus on rehellisyys. Rehellisyys itselle siitä, mikä motivoi ja inspiroi, ja ennen kaikkea miten itseään ilmaisee. On tärkeää tiedostaa mihin pyrkii, ja mitä tavoittelee.

Itse koen vastustamatonta vetoa tehdä taidetta ylhäisessä yksinäisyydessäni. Vetäytyä erakoksi ja odottaa, että joku tulee noutamaan maalaukseni tai muut hengen tuotteeni ulkomaailmaan, koska ne tarvitsevat tulla nähdyksi ja koetuksi, mutta mieluiten ilman omaa ”markkinointia”, verkostoitumista ja ”sosialisointia”.

Mutta realiteetit ovat toiset. En ole kuuluisa ja kysytty taidemaalari, ainakaan vielä, enkä usko, että minulla on aikaa jäädä odottelemaan moista onnenkantamoista. Sen sijaan minun on tehtävä töitä saavuttaakseni tilanteen, jossa voisin toteuttaa tätä työtä täysipainoisesti ja pääsääntöisesti. Lisäksi minun tulee sopeutua tämän hetkiseen maailmaan ja aikaan jossa elän. Tai sitten voin koettaa olla radikaalimpi ja muuttaa esimerkiksi kotiseuduilleni Lappiin, elää minimimenoilla ja keskittyä luomiseen, välittämättä sen enempää siitä, tarvitseeko taidemaailma minua vai ei. Elämä on valintoja, mutta taiteilijan elämä on epävarmuuden sietämistä ja repaleista; mikään ei ole niin varmaa kuin epävarma. Vaatii siis asennetta tehdä tätä työtä. Tämä opinnäytetyöprosessi taiteellisen ja kirjallisen osionsa summana on antanut minulle pönkitystä tuon asenteen saavuttamisessa.

Pohtiessani omaa taiteellista identiteettiäni tämän kirjoitusprosessin aikana ymmärsin, ettei se hahmotu pelkästään niin sanotusti paikallaan istuen ja odottaen ja pohdiskellen. Se muodostuu taiteellisen työskentelyn kautta, kun toteutan taiteilijuuttani, myös muualla kuin työhuoneessa. Tällä tarkoitan sitä kaikkea työtä mikä liittyy näyttelytoimintaan, apurahaprosesseihin, galleriakierroksiin, yhteistoimintaan muiden taiteilijoiden sekä taideyleisön kanssa ja niin edelleen. Ehkä joskus tulee se päivä, etten koe olevani lapsen kengissä taiteellisella urallani. Tai sitten sitä päivää ei tule, koska tiedän, ettei taiteilija tule koskaan valmiiksi. Aina löytyy jotakin uutta tavoiteltavaa. Keskenäisyyden ei tarvitse tarkoittaa keskinkertaista.

Luin Oriveden opiston julkaisun Tie taiteilijaksi, jossa oli usean suomalaisen nykytaiteilijan kirjoitus lyhykäisesti siitä, miten oma taiteilijan ura on saanut alkunsa. Oivalsin etenkin taiteilija Marko Vuokolan kirjoitusta lukiessani, miksi taiteilijaidentiteetin määrittely on

tuntunut minulle hankalalta. Taiteilijuus on määrittelemätön. Taiteilijuus ei ala jostakin tarkasti raamitetusta hetkestä tai tilanteesta, eikä sen alkamiselle ole mittareita. Taiteilijuuteen voi kuulua niin paljon useita hyvin erilaisia rooleja, mutta jotka kuitenkin, välillisesti ainakin, tukevat itse taiteilijuutta. (Kansanvalistusseura 2004, 106–107) Tuo kirjoitus lohdutti minua, ja antoi myös voimia uskoa siihen, etten ole hukannut vuosia palkkatyössä, taiteilijuuteni kustannuksella.

LÄHTEET

Haapala, L. 2011. Haastattelu. Kuraattori Leevi Haapalaa haastatteli toimittaja Sanna Sarva Taide -lehti 4/2011, 9.

Heiska, H. 2009. *Where cold winds blow*. Hannaleena Heiskan kotisivu. Saatavissa: http://www.hannaleenaheiska.com/works/not_of_this_world/ Viitattu 20.10.2018.

Helsingin kaupunki: Verkkojulkaisu ammatti-identiteetin rakentaminen. Saatavissa: [http://www.eri-ikaistenjohtaminen.fi/ikaikkuna-tyoyhteison-kehittamiseen/tyouran-
alussa/ammatti-identiteetin-rakentaminen.html](http://www.eri-ikaistenjohtaminen.fi/ikaikkuna-tyoyhteison-kehittamiseen/tyouran-
alussa/ammatti-identiteetin-rakentaminen.html) Viitattu 20.10.2018.

Kansanvalistusseura 2004 Tie taiteilijaksi. Jyväskylä: Gummerus Oy

Kivi, A. 1984. Sydämeni laulu. 1., Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura

Kivirinta, M. 2009. Helsingin sanomat, artikkeli Odd Nerdrumin näyttelystä Amos Anderssonin taidemuseossa 5.10.1999. Saatavissa: <https://www.hs.fi/kulttuuri/art-2000003832290.html> Viitattu 30.10.2018.

Koppinen, M. 2018. Kolumni Helsingin sanomissa 11.9.2018. Saatavissa: <https://www.hs.fi/kulttuuri/art-2000005823324.html> Viitattu 20.10.2018.

Mäki, T. 2005. Näkyvä pimeys. Helsinki: Like

Mäki, T. 2017. Taiteen tehtävä. Helsinki: Into

Nerdrum, O. 2017. *Solemorte*. Paul Booth gallerian näyttelyesite. Saatavissa: <http://www.paulboothgallery.com/exhibition/in-limbo/> Viitattu 6.11.2018.

Saari, S. 2000. Kuin salama kirkkaalta taivaalta. 6., Helsinki: Otava

Suhonen, P 2018. Haastattelu. Teoston verkkojulkaisussa haastattelijana Henna Hieta-mäki. Saatavissa: <https://www.teosto.fi/teostory/paola-ja-olli> Viitattu 15.11.2018.

Tuovinen, P. 2018. 100 puheenvuoroa taiteesta. Taiteen edistämiskeskuksen verkkojulkaisu 6.4.2018. Saatavissa: <http://100puheenvuoroataiteesta.taike.fi/taide-muuttuu-taiteilijan-tyoelama-muuttuu/> Viitattu 30.10.2018.